

ամբշնալ այն կերպով իր անուան համբաւը աւրելնուն, և եթէ ողջ ըլլար իրենց լրբութիւնը անպատիժ չէր թողուր: Սակայն անոնք նոյնպէս շարունակեցին. մինչև կարծեցեալ մեռելը ալ չկարենալով համբերել, վար ցատկեց ու յարձակեցաւ վրանին. անոնք սկսան առջնէն փախչիլ, ինքն ալ ետևնուն վազելով՝ վերջապէս ոգեսպառ դետինը ինկաւ: Զինքը առին անկողինը դրին. բայց այն սաստիկ շարժմունքէն, անանկ արտաշնչութիւն մը ունեցաւ, որ անկէ ետքը անոր զօրութեամբը առողջացաւ:

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՀՐԵՇՏԱԿԸ

(ՊԱՐԾԱԿԱՆ ՎԵՊ ԾԸ)

Յէտի—պէն—կայեաս, փիլիսոփայ և ուսումնագէտ, և պարծանք արարացի մատենագրութեան, հետեւեալ վէպը կը պատմէ:

Տէվրիշին մէկը՝ օր մը իր կնկան ուրած քանի մը դերձանի կծիկ վաճառանոց կը տանի յուսալով վաճառելու և ստկովը տղոցը կերակուր դնելու: Վաճառմունքէն ձեռք բերած ստակը յորամ մը (20 հարիւրորդ ֆրանգի) եղաւ, զոր կը պատրաստուէր ուտելեաց ծախելու: Յանկարծ երկու մարդոց կը հանդիպի որ կռուելով՝ անանկ մէկմէկու կը զարնէին՝ մինչ մեծ վտանգ կար իրենց կենաց: Անոնց կռուին պատճառը հարցընելով իմացաւ որ դրամ մըն էր: Այն ատեն տէվրիշը ինքնիրեն մտածեց.

— Զչդիւ այդ իմ ունեցած գումարս է. միթէ աղէկ գործ մը ըրած չեմ ըլլար եթէ հանեմ ասոնցմէ մէկին տամ, որով արեան թափուիլը արգելում և թեքեա իմ նմաններէս մէկուն ալ կեանքը ազատեմ: Միթէ առթիս յարմարագոյն միջոցը այս չէ՞ մի, քան թէ անձնական պիտոյիցս յագուրդը:

Այս մտածելով լաւագոյն ընտրեց աւսթութիւնը. և ստակը անոնցմէ մէկուն տալով՝ կարող եղաւ զանոնք հաշ-

տեցընել: Ասկէ քիչ մը այլայլած տունը դառնալով, իրն ինչպէս որ էր պարզ իր կնկանը պատմեց. և այս ետքինս ալ որ էրկանը բարեսրտութիւնն ունէր, ամենևին մեղադրութեան ձայն մը չհանեց:

Սակայն կերակրոյ ժամանակը անցած էր ու տղաքը հաց կը խնդրէին: Խեղճ կնիկը սենեկին ամեն անկիւն փնտռելով՝ վերջապէս կտոր մը կերպաս գտաւ՝ պատռտած և գունաթափ:

— Ա՛ռ ասիկայ, ըսաւ էրկանը, գնա՛ծախէ ու մեր անթութիւնը յագեցնելու բան գնէ. բայց շուտ ըրէ, վաճառողը դեռ ծոմ են:

Տէվրիշը կերպասը առած՝ քաղքին բոլոր վաճառանոցները վազեց, բայց ոչ ոք այն կերպասին ուշ տուաւ: Եւ սակայն անթութիւնը երթալով խեղճ տղոց վրայ կը զայրանար: Յանկարծաւ կի մարդու մը կը հանդիպի որ ձեռքը մեծ ձուկ մը բռնած կ'երթար: Այս ետքինս ալ ձուկը գնող մը կը փնտռէր, բայց ոչ ոք քովը կը մօտենար. ինչու որ ձուկը վարչահասութիւնով օդը կ'ապականէր:

— Ահաւասիկ գնողս, ըսաւ ինքնիրեն տէվրիշը, և չիտակ անոր երթալով առանց ուրիշ յառաջաբանի՝ այսպէս ըսաւ.

— Ընկեր, կ'ուզես քու հոտած վաճառքդ իմինիս հետ փոխանակել, այդ սատկած ձուկը տալ և այս քուրջը առնել: Ոչ ոք կ'ուզէ այս անօգուտ բանը առնուլ, և եթէ մենք մեղմով մեր ապրանքէն ազատել չմտածենք՝ մեր կռնակը պիտոր մնայ այն:

— Ըլլա՛ ըսածդ, ըսաւ միւսը, փոփոխենք:

Տէվրիշը ձուկն առած՝ չիտակ տունը վազեց ու կնկանը տուաւ. բայց ինչ եղաւ այս ետքինիս զարմանքը՝ երբ ձկան փորը կտրելով ընդերաց մէջ ամենափառաւոր մարգարիտ մը գտաւ:

— Ո՛րչափ կ'աժէ այս գոհարը, հարցուց տէվրիշին. և կարելի է արդեօք ծախել:

— Զեմ՝ գիտեր, բայց բարեկամ մը

ունիմ՝ որուն արդարութեան հռչակը մեծ է. իրեն երթամ հարցընեմ:

Իր բարեկամը զինքը գոհարեղինաց վաճառանոցը տարաւ: Վաճառականները մարգարիտը տեսածնուն պէս՝ ըսին որ Պահրէյնէն հանուած մարգարիտներուն միջէն այս ամենէն մեծը և ամենէն գեղեցիկն էր, ու գնելու համար 120,000 տիրէմ տուին անոր, կամ, որ նոյն է՝ տասուերկու քսակ: Այս մեծ գումարիս տէր եղած, տէվրիշը տունը կը դառնար, երբ մուրացկան մը դիմացն ելաւ՝ ըսելով.

— Որովհետեւ Աստուած քեզի ասանկ մեծ բարիք ըրաւ, տուր ինծի այն մասը որ օրէնքը աղքատին վճռած է:

Տէվրիշը խնդիրքին իրաւունքը ճանչնալով, մէկէն 12,000 տիրէմ անոր ձեռքը դրաւ, որ ղուրանին վճռած տասանորդն է: Սակայն քանի մը քայլ առնելէն ետքը՝ մուրացկանը ետ դարձաւ ու ըսաւ իրեն.

— Ինծի աղէկ նայէ. չեմ ճանչնար զիս:

Այն ատեն տէվրիշը ճանչցաւ որ ձուկը իրեն ծախող մարդն էր, և առանց՝ իբրեւ ձկան ստացող՝ իրաւունքի պահանջ մը ընելու, ինքզինքը պատրաստ ցուցուց բոլոր վաճառքին շահը անոր դարձնելու, զան մարգարիտին տէր ճանչնալով. սակայն ձկան վաճառողը ըսաւ իրեն.

— Ես ոչ վաճառական մըն եմ և ոչ մուրացկան, աստուծոյ հրեշտակ մըն եմ, որ զիս ղրկեց իմացընելու քեզի, թէ որովհետեւ քու ետքի դրամդ տուիր քու եղբարցդ երկպառակութիւնը դադրեցընելու, Աստուած ամենակալ ալ քեզի աս աշխարհիս վրայ հանգիստ կեանք մը կը խոստանայ, և մահուընէդ ետքը երկինքը՝ հարիւր քսան հազար անգամ մեծ երջանկութիւն մը, ի հատուցումն քու բարեպաշտութեանդ և կրօնասէր կեանքիդ:

ՊՐԱՀՄԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԸ

(Տես երես 242)

Այս ամեն յոյսերով զօրացած և մեծ մտածութեան մը զօրութեամբ լեցուած, Նարա-Մունի ելաւ վերջապէս այն քաղցր առանձնութենէն ուր ապրած էր այնչափ տարի. նախ Կարկաթա գնաց Գանգէսի վրայէն, վասն զի լսած էր որ այս ընդարձակ քաղաքին մէջ, զոր Հնդիկը կը նմանցընեն աշխատասէր մեղուաց փեթակի մը, ժողովուած էին մարդիկ աշխարհիս չորս կողմէն, և անդադար իրարու կը յաշորդէին՝ տարւոյն եղանակներուն պէս:

Եւ իրաւցընէ տեսաւ հոն հազարաւոր Եւրոպացիներ՝ որ կլիմային տաքութիւնը մոռնալով և այն կրակ թափող երկրներին տակ աշխատելով, կարծես թէ կ'ուզէին արագել ժամանակին ընթացքը, և իրենց գործունէութեամբը տարիներուն դանդաղութեանը տեղը լեցընել. և մտքէն ըսաւ. Այս մարդիկը շատ կ'ապրին, որովհետեւ անդադար բանի գործքի ետեւէ են. աշխատութիւնը նոր կեանք մըն է, որ կեանքը կ'երկնցընէ թէ մեզի և թէ ուրիշներուն համար, և այլ և այլ զգացմունքներով հոգին կը հանգչեցընէ:

Այս քաղաքս պտրտելու ատենը՝ զոր Անգղիացիք ընդարձակ վաճառանոցի մը պէս գետոյն բերնէն վաթսուն մղոն հեռուն հաստատած են, սկսաւ հասկընալ որ վաճառականութիւնն կրնայ զամեն մարդիկ միացընող նախախնամական կապ մ'ըլլալ, և հրաւէրը մը որ անդադար կը նորոգուի՝ Պրահմանին իր ամեն որդւոցը երկնից կամարին տակ տուած խնջոյքին ներկայ ըլլալու համար:

Կան, ըսաւ, խեղճ ամթղածներ՝ որ չեն համարձակիր հանդիսին մասնակից ըլլալ, բայց ժամանակ անցնելէ վերջը ուրիշները պիտի ծառայեն իրենց, և ուշ կամ շուտ իրենք ալ մասնակցիտի ունենան հանդիսին մէջ: